

Ohkolan Kyläyhdistys ry
Tuija Schmid, puheenjohtaja
Puh. 0442374213
ohkolansanommat@gmail.com

Lausunto YVA-ohjelmasta

LUONNOS (korvataan päivämäärällä)

Uudenmaan ELY-keskus
Opastinsilta 12
00520 Helsinki
Puh. 029 5021000

Viite: UDELY/2145/2023

Fingrid Oyj:n 400 kV:n voimajohto välillä Hausjärvi–Anttila

YLEISTÄ

Ohkolan Kyläyhdistys kiittää Fingridiä avoimesta vuoropuhelusta ja mahdollisuudesta esittää mielipiteitä Hausjärvi-Anttila 400 kilovoltin voimajohtohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta.

Vihreän siirtymän ei merkittävää haittaa -periaatteen mukaisesti uuden kantaverkon rakentaminen tulee sijoittaa mahdollisuuksien mukaan jo olemassa olevan kantaverkon välittömään läheisyyteen. Mikäli tämä ei ole mahdollista, niin linjaus tulee toteuttaa siten, että siitä on mahdollisimman vähän haittaa olemassa olevalle asutukselle ja ympäristölle. YVA-selostuksessa on tunnistettu, kuvattu ja arvioitu laajasti hankkeen merkittävät ympäristövaikutukset.

VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Mielestämme arviointiselostuksessa on hyvin tunnistettu, miten voimajohdon kaikilla reittivaihtoehdoilla on vaikutusta asutukseen ja elinolosuhteisiin Ohkolan kyläalueella. YVA-selostuksessa esitetyn vaikutusten arvioinnin perusteella maaseudun ja sen kylien elinkeinoelämän harjoittajat ja asukkaat eivät kuitenkaan ole perustuslain määrittelemässä yhdenvertaisessa asemassa kaupunkiseutujen tai asemakaavoitettujen alueiden asukkaisiin verrattuna.

Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen strateginen suunnitelma (MAL 2019) kuvaa seudullista kehittymistä maankäytön kehittämisvyöhykkeiden, asuntotuotannon ja liikenneinvestointien avulla vuoteen 2030 asti. Kehittämisvyöhykkeillä sähkönkulutus luonnollisesti kasvaa ja sähköä on tarve siirtää yhä suuremmissa määrin. Maaseutualueet ja niillä sijaitsevat kylätaajamat eivät lisää sähkönkäyttöä, mutta ovat hyvin haavoittuvassa asemassa infrastruktuuriprojekteissa, kuten tässä Fingridin kantaverkkohankkeessa.

YVA-selostuksessa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa käytetään IMPERIA-menetelmää, jossa vaikutusten merkittävyys on näin sidoksissa hankkeesta aiheutuvan muutoksen suuruuteen ja laajuuteen, vaikutuksen kohteena olevan väestön määrään sekä vaikutuksen kesto. Mielestämme YVA-selostuksessa vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa olisi tullut arvioida vaikutuksia elinkeinoihin ja ihmisten elinolosuhteisiin laajemmin kuin asutuksen määrää painottamalla. Lisäksi merkittävyyden arvioinnissa tulisi huomioida lähtötilanteen lisäksi muutoksen pysyvyys ja vaikutus alueen tuleviin kehittymismahdollisuuksiin. Esimerkiksi rakentamattomat rakennuspaikat tulisi huomioida häiriintyvien kohteiden osalta. Vaikutuksia kulttuurillisesti- ja maisemallisesti arvokkaisiin alueisiin tulisi mielestämme myös tarkastella tasavertaisesti ilmasto- ja luontoympäristövaikutusten kanssa.

TARKASTELTAVAT REITTIVAIHTOEHDOT

YVA-selostuksen mukaan hankkeen ilmastovaikutusten ja metsätalouden kannalta kielteiset vaikutukset ovat vähäisempiä siellä, missä voimajohto sijoittuisi nykyisen voimajohdon rinnalle. Myös Fingridin omien periaatteiden mukaisesti lähtökohtaisesti uusi voimajohtolinja tulisi sijoittaa vanhojen voimajohtojen tilalle tai niiden rinnalle. Tämä perustuu maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 22 §:n mukaiseen valtioneuvoston päätökseen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

YVA-ohjelmasta saatujen palautteiden perusteella Fingrid on tehnyt reitteihin muutoksia. Reittiä Kalliomäki-Toukola-Ridasjärvi-Soinila (VE1) on Ohkolan alueella siirretty idemmäksi noin 1150 metrin matkalta. Tätä perustellaan selostuksessa asutuksen läheisyydellä ja metsäsaarekkeen säilymisensä kokonaisuudessaan. Käytännössä voimajohtoa on kuitenkin tuotu entistä lähemmäksi pysyvää asutusta. Lisäksi YVA-selostuksessa on edelleen käytetty vanhoja karttapohjia, joista puuttuu uusia asuinrakennuksia.

VAIKUTUKSET MAISEMAAN JA RAKENNETTUUN KULTTUURIYMPÄRISTÖÖN

Voimajohdon kaikki reittivaihtoehdot sijoittuvat Ohkolan kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen kylään vaihtelevin pituuksin. Ohkolan kylä on vireä ja vetovoimainen, perinteikäs maaseutukylä Mäntsälän eteläosassa. Ohkola valittiin Uudenmaan vuoden kyläksi 2014. Ohkolalla on pitkä asutushistoria: vuoden 1550 maakirjan mukaan Ohkolassa oli silloin yhdeksän maatilaa. Ohkolaa halkova, Helsingistä Lahteen kulkeva maantie on 1600-luvulta. Mäntsälän toiseksi suurimman kylän ominaispiirteenä on laaja, eheä jokilaakson viljelymaisema. Maasto on loivasti kumpuilevaa. Asutusta on harvakseltaan reunametsien luona tai peltomaisemaan työntyvillä pienillä kalliosaarekkeilla, joille vievät tiet kulkevat maiseman pääsuuntausta noudatellen. Pääkylässä on jäljellä talonpoikaisrakennuksia eri vuosikymmeniltä. Sivummalla on vanhaa yksittäistaloasutusta. Uusjaosta muistuttavat samankaltaiset klassistiset puutalot.

Kylän vetovoiman, identiteetin ja sosiaalisten arvojen kannalta yhtenäinen maisema on ensiarvoisen tärkeä. Reittivaihtoehdolla VE1 olisi haitallinen vaikutus erityisesti Ohkolan osayleiskaavaa varten tehdyssä Rakennusinventointi ja kulttuuriympäristöraportissa (Ahola 2007) tunnistettuihin Ohkolan kylän lähestymisalueen avoimiin peltoimaisemiin ja maisematilakokonaisuuteen, muuttaen peltomaiseman merkittävällä tavalla ja pysyvästi.

Reittivaihtoehdot, VE2A, VE3A, VE4A ja VE5A kulkevat kaikki Ohkolan keskikylässä Uudenmaan liiton kaavassa merkityn maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön läpi. Reittivaihtoehdot vaikuttaisivat haitallisesti seuraaviin erikseen mainittaviin Ohkolan kulttuurihistoriallisiin kohteisiin ja arvokkaisiin rakennuksiin:

- Olennainen osa Mäntsälän ja Suomen historiaa on Mäntsälän kapina vuonna 1932. Kapinan alkusysäys oli Mikko Erichin puhe Ohkolan työväentalolla, jonka raunioilla sijaitsee nykyään tulipaikka ja muistotaulu. Se on suosittu retki- ja luokkaretkikohde. Edellä mainitut voimajohdon reittivaihtoehdot kulkevat tämän historiallisesti merkittävän paikan välittömässä läheisyydessä. Voimalinja vähentäisi paikan virkistysarvoa ja muuttaisi historiallista maisemakuvaa.
- Ohkolan kesäteatteri toimii Öljymäellä. Teatteri on Etelä-Suomenkin mittakaavassa merkittävä harrastajateatteri, jonka erityinen ja Suomen kauneimmaksi mainittu teatterimiljöö edesauttaa nimekkäämpienkin ohjaajien kiinnittämistä teatteriproduktioihin. Nykyinen 110 V sähkölinja kulkee teatterin läheisyydessä, mutta ei näy rakennusten takaa katsomoon häiriten näkymää. Korkeammat voimajohtopylväät (reitit 2A-5A) näyttäytyisivät häiritsevinä ja rikkoisivat Öljymäen perinteikkään maiseman.

- Ohkolan 1912 rakennettu Nuorisoseurantalo on paitsi kylän tilaisuuksien ja kerhojen pitopaikka, myös suosittu juhla- ja häätötila. Osa paikan viehätysvoimasta kumpuaa romanttisesta sijainnista metsän reunassa, matalalla kummulla, avoimen peltomaiseman äärellä. Häiritsevästi näkyvissä olevalla voimajohtolla (reitit 2A-5A) olisi vaikutusta talon suosioon ja sitä kautta Nuorisoseuran taloudelliseen tilanteeseen.

Voimajohtolinjoista VE2B, VE3B, VE4B sekä VE5B sivuavat Ohkolan maakunnallisesti arvokasta maisemaa ja ovat maisemahaitta keskikylän alueelle.

Voimajohtojen Ohkolaa halkovat linjavaihtoehdot avaavat uusia maastokäytäviä yhtenäiseen metsäalueeseen ja poistavat metsävyöhykkeitä kyläalueen ja melua aiheuttavien kohteiden väliltä, eli E4-moottoritiestä, oikoradasta, NCC:n kiviaineksen ottoalueesta sekä Nummen motocross-radasta. Tämä meluhaitta kohdistuu laajalle alueelle kyläläisiä ja erityisesti lähimpinä edellä mainittuja kohteita asuvia asukkaita. YVA-selvityksessä ei ole huomioitu riittävästi metsämaastoon tulevien avonaisten käytävien vaikutusta meluun.

Ohkolan kylä on kuvattu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, kuten YVA-selostuksessakin tunnustetaan. Myös Fingridin hankkeen YVA-ohjelman konsulttina toimiva Sitowise on arvioinut Ohkolan alueen maakunnallisesti arvokkaana kulttuuriympäristönä sekä vaikuttavana maisematilakokonaisuutena vuonna 2019 toteuttamassaan Mäntsälän yleiskaava 2050 -maisemaselvityksessä.

YVA-selostuksessa vaikutukset maisemarakenteeseen ja maisemakuvaan arvioidaan Ohkolan osalta kohtalaisen kielteisiksi. Vaikutukset kulttuuriympäristöön arvioidaan puolestaan reittivaihtoehdosta riippuen kohtalaisiksi tai vähäisiksi. Mielestämme vähäiseksi arvioitujen reittivaihtoehtojen osalta vaikutuksia Ohkolan alueen kulttuuriympäristöön on YVA-selostuksessa aliarvioitu. Vaikutuksia Ohkolan alueella ylipäättään tulisi pitää suurina, sillä voimajohto sijoittuisi Ohkolan alueella pitkälti uuteen maastokäytävään ja esimerkiksi maisemakuvultaan herkille avoimille peltomaisemille, joiden läheisyydessä on myös asutusta. Ohkolan alueen maisemakuvassa voimajohto olisi erittäin hallitseva ja muuttaisi sitä pysyvästi. Myös yhteysviranomaisen on omassa YVA-ohjelman lausunnossaan korostanut, että vaikutus on erityisen suurta uusissa maastokäytävissä ja avoimissa maisematiloissa.

Mäntsälän kulttuuriympäristöselvitys ja alueiden selvitys (Ahola 2022) on tehty Mäntsälän kunnan tilauksesta yleiskaavan perusselvitykseksi rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaisemien osalta vuonna 2020, ja sitä on täydennetty vuonna 2022. Selvityksen tavoitteena on edesauttaa rakennettujen ympäristöjen kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen tunnistamista ja vaalimista, jotta Mäntsälässä saadaan säilymään rikas kulttuurihistoriallinen kerroksellisuus ja monipuolinen aikakaudestaan kertova kulttuuriympäristö. Selvityksen mukaan kulttuuriympäristöllä on tärkeä rooli yhteisen muistin ylläpitäjänä, identiteetin pohjana ja hyvinvoinnin lähteenä sekä yhteiskunnan vaiheiden kuvastajana. Paikan luonne syntyy ympäristön tilallisista, visuaalisista ja toiminnallisista piirteistä.

Kulttuuriympäristövaikutusten arvioinnin avulla voidaan ohjata kehitystä maaseutukylissä tavalla, joka edesauttaa säilyttämään historiallista monipuolisuutta asuin ympäristöjen rikkautena ja siten myös alueellisen omaleimaisuuden. Selvitystä tukee Ohkolan osayleiskaavaa varten tehty Rakennusinventointi ja kulttuuriympäristöraportti (Ahola 2007), joka analysoi tarkemmin Ohkolan rakennusperintöä ja maisemallisia arvoja. Ohkolan maisemallisesti merkittävin kulttuurimaisema on Ohkolan keskikylän jokialueen peltomaisema. Tätä kylän ydinaluetta täydentäväksi on luonnehdittu Ohkolaa Kellokoskelta lähestyttäessä Ohkolantien molemmiin puolin aukeava peltoaukea viljelyksineen ja vanhoine rakennuksineen eli kylän lähestymismaisema, joka maisemallisesti ilmentää siirtymää Hyökännummen taajamasta Ohkolan kyläalueelle ja maaseudulle (Ahola 2022, kartat 8-9 ja Ahola 2007).

Kulttuuriympäristöraportti mainitsee alueen elämysarvoiksi kylää halkovan maisematien eli Vanhan Helsingintien Hirvihaarasta Ohkolaan ja Kellokoskelle. "Tie kulkee seudulle ominaisissa jokilaaksoissa vaikuttavien viljelymaisemien ja historiallisesti kerroksellisten kyläympäristöjen kautta". Tien varrella on myös "vanhoja rakennuksia yhdistystoiminnan käytössä sekä kulttuuritoimintaa vanhassa

kyläkeskustassa”. Osa suunnitelluista voimalinjan reittivaihtoehdoista kulkisi näiden Ohkolan avoimien peltomaisemien halki ja tämä olisi pitänyt huomioida myös osana YVA-selvityksen vaikutustenarviointia.

Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavaa varten määriteltiin 2012 maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt yhdenmukaisin perustein Uudenmaan alueelle. Maakuntakaavaan on Mäntsälän kohdalle merkitty kolme valtakunnallisen RKY-inventoinnin kohdetta sekä kahdeksan maakunnallisesti merkittäviksi kulttuuriympäristöiksi arvotettua aluetta. Ohkolan keskikylän jokilaakso-alue on yksi näistä maakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä. Tämän lisäksi alue on merkitty maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi.

Voimajohdon reittivaihtoehdot rikkoisivat peruuttamattomasti ja räikeällä tavalla maisemallisesti ja kulttuuriympäristöllisesti arvokkaiksi arvioituja alueita erityisesti Ohkolan maakuntakaavassa arvokkaiksi merkityillä alueilla. Mielestämme hankkeen vaikutuksia näiden reittivaihtoehdojen maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön sekä ihmisiin ja olemassa olevaan asutukseen tulisi pitää kohtalaisen sijaan suurina, koska voimalinja muuttaa erittäin merkittävästi alueen maisemaa sekä vaikutuksen pysyvyyden vuoksi.

VAIKUTUKSET MAANKÄYTTÖÖN

Ohkola on perinteinen maaseutukylä, missä maa ja metsätalouden harjoittaminen on merkittävää sekä elinkeinona että myös alueen maiseman muodostajana. Maatilat ovat pääasiassa kasvinviljelytiloja, joista osalla tilakoko on kasvanut merkittävästi. Lisäksi VE1 vaihtoehdon vaikutusalueella on hevostaloutta harjoittavia tiloja.

YVA-selostuksessa on tunnistettu, että maataloudelle aiheutuu linjasta pellolla kohtalaista haittaa, mutta linjan alla ja suoja-alueilla voi kuitenkin viljellä. Pylväät haittaavat maatalouskoneilla työskentelyä. Samoin pylväät sekä linjat ovat linnuston pysähdyspaikkoja ja linnut ovat yksi merkittävistä hukkakauran levittäjistä pysähtyessään linjoille ja ulosteen mukana levittävät siemeniä pelloille. Tutkimusten mukaan uusia hukkakauran saastuttamia alueita löydetään juuri linjojen alapuolelta. Hukkakaura on tehokkaasti leviävä rikkakasvi, joka levitessään on todella hankala torjuttava. Koska hukkakauran torjunta on maatalousyrittäjälle lakisääteistä, aiheuttaa torjuntatyö lisäkustannuksia maatalousyrittäjille sekä estää myös siemenvilja tuotannon.

Jos voimajohtolinja viedään peltoalueille, aiheutuu niiden rakentamisesta suoraan haittaa pelloille. Rakentamisen aikana peltotiet ja salaojat voivat raskaiden koneiden painosta sortua tai muutoin rikkoutua. Haitallisten vaikutusten minimoimiseksi rakennusajankohta tulee toteuttaa silloin, kun pelloilla ei viljellä viljelykasveja ja myöskään ei sellaisena ajankohtana, jolloin raskailla koneilla pellolla ajettaessa maa tiivistyy ja aiheutetaan pitkäaikaiset vaikutukset peltojen vesitaloudelle ja samalla peltojen kasvukunnolle. Rikkoutuneet salaojat ja peltotiet tulee kunnostaa tai korvata täysimääräisinä niistä aiheutuneet haitat maa-alueiden omistajille.

YVA-selostus antaa mielestämme virheellisen mielikuvan hankkeen ilmastohyödyistä. Metsät peittävät 60 prosenttia Uudenmaan maapinta-alasta. Uudenmaan maakuntaliiton mukaan Uudellamaalla siirtyy metsää muuhun käyttöön noin tuhannen hehtaarin vuosivauhdilla. Tämä on suuri pinta-ala, sillä laajat metsäalueet tuottavat ilmastohyötyjä varastoimalla ja sitomalla hiiltä.

Metsien puuvarat ovat metsänomistajille sekä maa- ja metsätalous yrittäjille tärkeä tulonlähde. Voimajohdon rakentamisessa metsäalueiden läpi koituu metsätaloudelle haittaa menetettävästä metsätalousmaasta, mikä poistuu puuntuotannosta. Lisäksi metsänhakkuut joudutaan tekemään voimajohdon rakentamisen takia eri aikaan kuin on suunniteltu. Metsätaloudessa linja aiheuttaa suuren tulonmenetyksen, kun monesti kasvuiässä tai arvo kasvuvaiheeseen tulossa oleva metsä joudutaan hakkaamaan liian aikaisin. Verohallinnon päätöksen mukaan metsän keskimääräinen vuotuinen tuotto on Mäntsälässä 194,20 euroa hehtaarilta. Hyvässä ja hyvin hoidetussa metsässä tulonmenetys on vielä

suurempi. Sellainen hehtaarikohtainen tuotto ainakin sadalta vuodelta jää saamatta, kun linja tehdään metsään. Korvaus metsänomistajalle menetyksestä on kohtuuttoman pieni.

Sähkölinja aikaisemman linjan vieressä on lähes yhtä leveä kuin linja uudessa paikassa. Metsänomistajan kannalta ne ovat lähes yhtä haitallisia. Yksittäiselle metsänomistajalle voi aiheutua merkittävää haittaa, jos tilukset sijaitsevat johdon suuntaisesti tai ne ovat kooltaan pieniä ja pirstoutuvat johdon rakentamisen myötä pieniksi palasiksi. Voimajohtolinjan avaaminen metsäalueilla aiheuttaa linjojen reuna-alueilla myrsky- ja hyönteistuhoja. Esimerkiksi Ohkola on pahaa maannousema- ja kirjanpaina- ja tuhoaluetta. Linjan rakentamisen aiheuttamat vahingot ovat metsänomistajille suuremmat kuin korvattava pinta-ala.

YVA-selosteesta poiketen katsomme, että voimajohtohankkeen vaikutus elinkeinotoimintaan metsänomistajille sekä metsätalous yrittäjille on merkittävä. Rakentamisen aikaiset vaikutukset kohdistuvat metsäalueilla metsäautoteihin, jotka voivat rikkoutua. Metsäautotiet eivät välttämättä kestä voimajohtojen rakentamisesta aiheutuvaa rasitusta. Metsäautoteiden kunnostamisen tulee hoitaa linjan rakentaja.

VAIKUTUKSET IHMISIIN JA TERVEYTEEN

Uusimaa-kaava 2050 korostaa maakunnan väestön kasvua seuraavina vuosikymmeninä ja nimeää luonnon ja rakennetun ympäristön voimavarojen ja vetovoimatekijöiden turvaamisen tärkeiksi elementeiksi kasvun hallinnassa (Uusimaa-kaava 2050, selostus: 6). Kuten YVA-selostuksessa tunnustetaan, niin voimajohtolla on kielteinen vaikutus elinoloihin ja viihtyvyyteen. Tämä pätee jokaiseen Ohkolan läpi menevään reittivaihtoehtoon, sillä Ohkolan kylän alueella voimajohto olisi hallitseva maisemassa ja muuttaisi nykyistä maaseutumaisesta kylämiljöötä rakennetummaksi. Tämän lisäksi reittivaihtoehdot vaikuttavat haitallisesti olemassa olevaan asutukseen sekä ihmisten elinkeinon.

Ensimmäinen kirjallinen maininta Ohkolan kylästä on vuodelta 1548. Alkuperäinen ryhmäkylämuoto muuttui uusjaon aikana, jolloin moni keskikylän taloista siirrettiin peltoalueiden läheisyyteen. Ohkola on silti koko historiansa ajan ollut leimallisesti peltoaukeiden ja loivien kumpujen kylä, lukuun ottamatta viime vuosikymmenten aikana kehittyntä, tiiviisti rakennettua Hyökännummen taajama-alueetta. Se kuuluu Ohkolan maakyläalueeseen, mutta käytännössä Ohkola ja Hyökännummi ovat eriytyneet yksiköiksi, joilla on omat yhdistyksensä, tapahtumansa ja elinympäristönsä. Tämä on huomioitu myös Mäntsälän kunnan kaavasuunnittelussa. Ohkolan osayleiskaavan selvitystyö (Mäntsälän osayleiskaavaluonnos) ja Mäntsälän kulttuuriympäristöselvitys kuvaavat Ohkolan kylämiljöön maisemallisia arvoja selkeästi.

Maiseman vaikutus korostuu lähestyttäessä kylää tien 1456 kautta sekä Mäntsälän että Hyökännummen suunnasta: metsän / pientaloalueen jälkeen aukeaa avoin peltojen, metsäsaarekkeiden, kiemurtelevien teiden ja talojen tilkuttama kylämaisema. Kyläyhteisön identiteetti rakentuu vahvasti edellä kuvatun avoimen kylämaiseman varaan: Ohkola mielletään maalaiskyläksi kaupunkien kainalossa. Rauhallisuus, aktiivinen sosiaalinen elämä ja maisemalliset arvot palveluiden läheisyydessä ovat Ohkolan valtteja uusien asukkaita etsittäessä ja kylä kuuluukin Mäntsälän kunnan vahvimpiin muuttovoittoalueisiin. Muuten kunnan vetovoima on vähäinen (koko kunnan keskiarvo +0,2–0,3% vuosina 2021–2022). Muuttajien ja rakentajien lapsiperhevaltaisuus auttaa osaltaan pitämään yllä kyläkoulua ja tervettä demografista rakennetta. Uusimaa2050-kaava katsoo, että laajat ja yhtenäiset kulttuurimaisema-alueet tulee ottaa huomioon ja niiden pirstomista tulee välttää. Ohkolan näkökulmasta katsottuna koko Ohkola muodostaa yhtenäisen kulttuurimaiseman.

Mäntsälän strategisen osayleiskaavan luonnoksen tavoitteina ovat muun muassa kyläkeskusten kehittäminen, maankäytön ohjaaminen, luonnonläheisyys, ilmastotavoitteiden sekä kestävä kehityksen huomioiminen, myönteinen väestönkehitys, kuntalaisten hyvinvoinnin edellytysten vahvistaminen maankäytön ja kaavoituksen keinoin ynnä yhteisöllisyyden vahvistaminen. Voimajohto aiheuttaisi merkittävää haittaa sekä Ohkolan alueen ympäristölle, asutukselle, elinkeinoille että alueen vetovoimaisuudelle tulevaisuudessa.

Uusimaa 2050 kaavassa mainitun maakunnallisesti merkittävän yhtenäisen metsäalueen pohjoispuolella sijaitsee maakunnallisesti merkittävä Hirvihaara ampumarata, mistä kuuluu jo tällä hetkellä kylän alueelle laukaukset, kun rataa käytetään. Uusimaa 2050-kaavassa todetaan, ampumaratojen läheisyydessä puuston peitteisyydellä on huomattava vaikutus siihen, kuinka voimakas meluvaikutus on ja kuinka se alueellisesti kohdentuu. Mikäli yhtenäiselle metsäalueelle avataan uusia maastokäytäviä, tulevat tämän tapaiset häiritsevät äänet kuulumaan vielä enemmän Ohkolan kylän suuntaan. Tämä on havaittavissa jo nyt, kun alueella on ollut yksi isompi avohakkuu vuonna 2024.

Kaikki suunnitellut reittivaihtoehdot kulkevat kaavaehdotukseen merkityn hajakentän rakentamisen edullisuusvyöhykkeen (kyläalueen, merkitty karttaan lyhenteellä AT) läpi. Tällä merkitään alueet, joille yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta on perusteltua osoittaa lisä- tai täydentävää rakentamista. Maisemaa hallitsevilla, kauas näkyvillä voimajohdoilla asutuksen läheisyydessä ja yhteisiksi koetuilla alueilla on viihtyvyydelle ja elämänlaadulle heikentävä vaikutus. Voimajohtolinjat vaikuttaisi paitsi Ohkolan alueen nykyisten asukkaiden tilanteeseen, myös kylään muuttamista harkitsevien päätökseen. YVA-selostuksessa käytetty IMPERIA-menetelmä ei huomioi riittävästi yllä kuvattuja teemoja ja arvoja. Mielestämme nämä tulisi huomioida osana arviointia, kun voimalinjaa suunnitellaan tiiviisti asutulle Etelä-Suomen alueelle.

Kylän vetovoiman, identiteetin ja sosiaalisten arvojen kannalta yhtenäinen maisema on ensiarvoisen tärkeä. YVA-selostuksessa on mielestämme hyvin tunnistettu, miten voimalinjan reittivaihtoehtojen vaikutus ihmisiin olisi kielteinen. Avoimien peltomaisemien läpi ja matalien korkeuserojen maastossa tekisi voimalinjasta maisemaa äärimmäisen voimakkaasti hallitsevan elementin. Tämä linjaus on ristiriidassa sekä kylän identiteetin ja imagon että voimajohtojen suunnittelussa huomioitavien ympäristötekijöiden (topografia, näkyvyys maisemassa) kanssa (Fingrid 2023:16, s. 60). Lisäksi se muuttaisi Ohkolan nykyistä luonnonympäristöä ja maisemaa rakennetuksi ympäristöksi.

Voimajohtolinjat vaikuttaisi haitallisesti myös kylän virkistystoimintaan ja sosiaaliseen elämään, jossa merkittävä osuus kylän virkistystoiminnasta talvella pohjaa Ohkolan OKA:n ylläpitämään latuverkostoon, joka kulkee Ohkolan nuorisoseurantaloon ja Hyökännummen välillä.

Voimajohtojen reittivaihtoehdot sijoittuvat maanomistajien omistamille pelloille ajetuille hiihtoladuille ja reitit vaihtelevat talven lumitilanteiden mukaan ja sitä kautta vähentävät niiden virkistysarvoa. Ohkolan alueella ei Hyökännummen kuntopuistoa ja koulun kenttiä ja leikkipaikkaa lukuun ottamatta juuri ole virkistysrakenteita, vaan pääasiallisena ulkoilu- ja virkistysalueena toimivat alueen metsät polkuineen ja metsäteineen. Erityisesti laajat, yhtenäiset metsäalueet ovat vaeltajien, lenkkeilijöiden, metsästäjien, sienestäjien ja marjastajien suosiossa. Kaikki suunnitellut linjausvaihtoehdot alentavat metsien virkistysarvoa ja vähentävät siten kylän viihtyvyyttä ja vetovoimaisuutta. VE2, VE3, VE4, VE5 sekä A- ja B-vaihtoehdot sijoittuvat yksityisen metsänomistajan maille talkoilla tehdyn kylän vanhan perinteisen valaistun pururadan viereen ja päälle. Rata lähtee Ohkola nuorisoseurantaloon edestä ja sen pituus on yhteen suuntaan noin 1,3 kilometriä.

Ohkolan kylän alueella toimii noin 100 yritystä ja tuotantolaitosta. Kaikki suunnitellut voimajohtolinjat vaikuttavat negatiivisesti yritystoimintaan. Erityisen haitallisia ne ovat yrityksille ja yhteisöille, jotka tarjoavat majoitus-, matkailu, juhla- tai tilapalveluja, joissa ympäristöllä on palveluntarjoajan valinnassa merkittävä vaikutus. Tällaisia yrityksiä löytyy jokaisen reittivaihtoehdon varrella.

Kaikkien reittivaihtoehtojen varrella Ohkolassa sijaitsee runsaasti myös pysyvää asutusta ja vapaa-ajan asuntoja. Kiinteistöjen omistajille voimalinja tulisi toteutuessaan maisemahaitan lisäksi alentamaan kiinteistöjen arvoa. Heini Papinsaari on vuonna 2014 Aalto-yliopistolle toteutetussa diplomityössään ”Voimalinjan vaikutus haja-asutusalueilla olevien asuin- ja lomatoimintien hintoihin” tutkinut, kuinka paljon suurjännitelinjan johtimien tai pylväiden läheisyys vaikuttaa haja-asutusalueella omakotitalokiinteistöjen ja rakentamattomien rakennuspaikkojen arvoon. Diplomityön johtopäätös oli, että voimalinjan sijoittuminen lähelle kiinteistöä laskee sen arvoa.

Korkein oikeus on ratkaisussaan 24.5.1999 (KKO:1999:61) päättänyt ratkaisuun, että Pohjolan Voima

Oy:n tulee maksaa korvauksia kiinteistöjen omistajille muuttaessaan 110 kV:n voimalinjan 400 kV:n voimalinjaksi. Korvauksia maksettiin niin lunastetuista maa-alueista kuin siitä, että sähkönsiirtolinjan pylväiden ja johdinten näkyminen kiinteistön pihapiiriin ja sisälle rakennuksiin vähentää kiinteistöltä avautuvan maiseman kauneusarvoja ja asumisviihtyvyyttä. Kiinteistön arvonalennus on lunastuslaissa tarkoitettua pysyväisluontoista haittaa, joka korvataan kiinteistön omistajalle. Tässä korkeimman oikeuden ratkaisussa alueella on jo ollut 110 kV:n voimalinja. Ohkolan alueella kiinteistöjen arvonalenema ja siitä oikeutetut korvaukset tulisivat olemaan tätä ennakkopäätöstä suurempia. Pylväiden sijoitussuunnittelun lisäksi YVA-selostuksessa olisi mielestämme haitallisten vaikutusten lieventämiskeinoissa tullut esittää myös korvaukset kiinteistöille, joiden pihapiiriin siirtolinjan pylväät ja johtimet näkyvät.

Pellon ja metsän rajoilta on luontevaa irrottaa tontteja maankäytöllisesti sopivista paikoista ja näin tukea Ohkolan väestökehitystä. Ohkolaan on uusia tulijoita, jotka arvostavat kyläalueen perinteistä maalaismaisemaa. Tonttien hinta laskee merkittävästi voimajohtojen läheisyydessä. Lisäksi voimajohdon läheisyys vaikuttaa ihmisten haluun rakentaa alueelle. Nämä mahdolliset rakennuspaikat ja niistä maanomistajille aiheutuvat tulonmenetykset olisi mielestämme tullut huomioida osana YVA-selostusta.

Haitallisten vaikutusten lieventämisen osalta tulisi myös huomioida, että voimalinjan rakennusvaiheessa raskaan kaluston liikenteen lisääntyminen vaikuttaisi Ohkolan alueen teiden ylläpito- ja kehittämismahdollisuuksiin. Ohkolantien liikenne on jo viime vuosina lisääntynyt, eivätkä tien perustukset kestä enempää liikennettä. Tämän tyyppiset välilliset vaikutukset ihmisiin ja rakennettuun ympäristöön olisi mielestämme pitänyt huomioida osana hankkeen vaikutusten arviointia. Lisäksi olisi mielestämme pitänyt selvittää, miten yksityistien rakenteet kestävät verkon rakentamisen aiheuttaman raskaan liikenteen.

YVA-selostuksessa ei juuri oteta kantaa voimalinjan vaikutuksista ihmisten terveyteen, sillä Fingrid on asettanut 400 kV:n voimalinjan turvarajaksi 31 metriä. Tämä perustuu sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen 1045/2018 ionisoimattoman säteilyn väestölle aiheuttaman altistuksen rajoittamisesta. Asetuksen valmistelutyössä on ollut pohjana Euroopan unionin neuvoston suositus sähkömagneettisille kentille altistumisen rajoittamisesta. Maailman terveysjärjestö WHO on kuitenkin linjannut, ettei voimalinjojen läheisyyteen tulisi rakentaa (Papinsaari 2014, 22). Lisäksi WHO on todennut, että jotkin epidemiologiset tutkimukset ovat osoittaneet korrelaation erittäin matalataajuisen sähkömagneettisen stimulaation (ELF-EMS) ja tiettyjen sairauksien välillä (WHO 2007, 238).

Myös maanmittauslaitoksen mukaan maailman terveysjärjestön WHO:n kansainvälinen syövätutkimuskeskus IARC (International Agency for Cancer Research) on todennut, että pitkäaikainen oleskelu asuinympäristössä, jossa magneettikentän vuontiheys on yli $0,4 \mu\text{T}$, saattaa aiheuttaa lapsilla leukemiaa. 50 Hz:n, kuten esimerkiksi voimajohdon, magneettikentät ovat IARC:n luokittelussa mahdollisesti syöpää aiheuttavia (World Health Organisation IARC, 2011).

Säteilyturvakeskus toteaa verkkosivuillaan, että pitkäaikaisella altistuksella magneettikentälle epäillään mahdollisesti olevan terveydellisiä haittavaikutuksia. Lisäksi myös psyykinen immisiovaikutus olisi otettava huomioon. Vaikka fyysisiä terveysvaikutuksia ei olisi vielä aukottomasti tutkimuksilla todistettu, ihmiset eivät halua asua voimalinjojen välittömässä läheisyydessä. Heini Papinsaaren mukaan ostajat kokevat kiinteistön, jonka välittömässä läheisyydessä on näkyvissä sähkönsiirtolinja, vaaralliseksi ja epäviihtyisäksi. Tämä vähentää kiinteistöä myydessä ostohalukkaiden määrää, pidentää myyntiaikaa ja alentaa myyntihintaa. Näin ollen psyykkisten immisioiden korvattavuuden kannalta relevanttia ei ole se, onko pelko aiheellinen, vaan se, vaikuttaako se ihmisten käyttäytymiseen ja edelleen kiinteistön arvoon.

VAIKUTUKSET KASVILLISUUTEEN, LUONTOTYYPPEIHIN JA ELÄIMIIN

Rauhaisana pelto- ja metsävaltaisena alueena Ohkolan alue sisältää monimuotoisia luontoarvoja. Pääosin uuteen maastokäytävään sijoittuvalla voimajohdolla olisi pysyviä, haitallisia ja laajamittaisia luontovaikutuksia.

Uudenmaan maakuntakaavassa 2050 on valtatie 25:n molemmin puolin kaavaan merkitty laaja metsätalousvaltainen alue, joka on yhtenäinen ja ekologisen verkoston kannalta erittäin merkittävä. Tämä alue on arvioitu metsien luontoarvopirteiltään parhaimpaan viidennekseen Uudellamaalla (Uudenmaan liitto 2018).

YVA-selostuksessa reittivaihtoehtojen vaikutuksia linnustoon on arvioitu lähinnä maakunnallisesti arvokkaiden lintualueiden osalta. Keravanjärvellä on tehty havaintoja harmaahaikaroista sekä myös jalohaikarasta. Ohkolan avoimilla peltoalueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla metsäalueilla elää ja pesii lukuisia eri lintuja, kuten laulujoutsenia, kurkia sekä useampia eri haukkalajeja. Lisäksi alueella on tavattu muun muassa palokärkiä, valkoselkätikkoja ja kuusitiaisia. Linnut ovat herkkiä suurten voimalinjojen aiheuttamille häiriöille ja mielestämme vaikutuksia niihin olisi tullut arvioida laajemmin.

Alle 100 metrin etäisyydellä mahdollisista voimalinjoista tiedetään Ohkolan alueella pesivän myös lepakkoyhdyskuntia. Suomessa lepakoita suojaavat tiukat määräykset. Kaikki lepakkolajit ovat rauhoitettuja ja kuuluvat EU:n luontodirektiiviin liitteen VI mukaisiin lajeihin, jotka ovat tiukasti suojeltuja myös luonnonsuojelualueiden ulkopuolella. Direktiivin mukaan lajien lisääntymis- ja levähdyspaikat on suojeltava kaikenlaiselta häirinnältä. Myös Euroopan lepakoiden suojelusopimus EUROBATS asettaa omat vaatimuksensa jäsenmaille ja kannustaa esimerkiksi huomioimaan lepakoiden tärkeät muuttoreitit ja saalistusalueet maankäytön ja tuulivoimaloiden suunnittelussa. Suomi liittyi syyskuussa 1999 Euroopan lepakoiden suojelusopimukseen, joka velvoittaa suojelemaan lepakoita entistä paremmin. Lepakoille tärkeitä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja sekä päiväpiiloja on pyrittävä suojelemaan ja ravinnonsaannin kannalta tärkeät alueet huomioidaan suojelupäätöksiä tehtäessä. YVA-selostuksessa on katsottu, että voimajohtohankkeen linjamaisuuden vuoksi erilliselle lepakkoselvitykselle ei katsota olevan tarvetta. Perustuen aikaisempiin lepakoiden suojelua koskeviin perusteisiin katsomme, että tällainen selvitys olisi tullut toteuttaa osana ympäristövaikutusten arviointiselostusta, tunnistaa alueella elävät lepakkolajit sekä huomioida ne vaikutustenarvioinnissa.

EU:n uusi ennallistamisasetus on saatu juuri voimaan. Sen tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden ja sopeutumiskyvyn parantaminen ennallistamistoimilla. Uusi lainsäädäntö edellyttää kohdentamaan toimenpiteitä kaikkiin heikentyneisiin luontotyyppisiin luontotyyppiryhmien sijaan ja lisäänee ennallistamistoimien piiriin katsottavaa pinta-alaa Suomessa. Luonnon monimuotoisuutta ei tule heikentää uusilla voimalinjoilla, vaan vihreän siirtymän ei merkittävää haittaa -periaatteen mukaisesti rakentaminen tulisi toteuttaa nykyisiä linjoja vahvistamalla tai sijoittamalla uusi linja mahdollisuuksien mukaan jo olemassa olevan Fingridin kantaverkon välittömään läheisyyteen tai vaihtoehtoisesti moottoritien tai junaradan läheisyyteen, missä voimalinjan rakentaminen ei vähennä metsäalueita yhtä laajasti tai muuta merkittävästi lintujen ja eläinten elinympäristöjä. Myöskään voimalinjan rakenteet eivät tällaisella reitillä erotu muusta maisemasta niin selvästi. Mielestämme uuden ennallistamisasetuksen vaatimukset tulisi jo huomioida YVA-selostuksessa keskeisin osin luontovaikutusten arvioinnin sekä haitallisten vaikutusten ehkäisyn ja lieventämisen yhteydessä.

YHTEENVETO JA EHDOTUS VALITTAVASTA REITISTÄ

Ohkola on Uusimaa 2050 -maakuntakaavassa ja lukuisissa aiemmissa kulttuuriympäristöselvityksissä tunnistettu kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi. Kylä on rauhallinen ja idyllinen pieni kyläyhteisö. YVA-selostuksessa on tunnistettu, miten 400 kV:n voimalinja rikkoisi tämän maakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman ja kulkemalla läpi kylän vaikuttaisi suuresti alueen asukkaisiin.

Tarve uudelle voimajohtolinjalle on perusteltu, mutta suunniteltaessa voimalinjareittiä uusille alueille vaikutustenarvioinnissa tulee mielestämme erityistä painoarvoa antaa vaikutuksista ihmisiin, kyläyhteisöön ja maaseudun vetovoiman säilymiseen. Maisemalliset arvot eivät ole maaseudun asukkaille rahalla korvattavissa.

Vaikutusten arvioinnissa tulisi myös huomioida, että maaseudulla asuvat ihmiset joutuvat kärsimään siitä, että tiheästi asutuissa kaupungeissa on kasvava tarve sähkölle. Alueet ovat herkkiä muutoksille ja hyvin haavoittuvassa asemassa tämän kaltaisissa hankkeissa, joissa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa käytetään menetelmää, jossa vaikutusten merkittävyys on sidoksissa vaikutuksen kohteena olevan väestön määrään. Vaikutusten kohteena olevien ihmisten määrän lisäksi merkittävyyden arvioinnissa tällaisilla seuduilla tulisi painottaa muutoksen suuruutta lähtötilanteeseen sekä muutoksen pysyvyyttä ja vaikutusta alueen tuleviin kehittymismahdollisuuksiin. Lisäksi vaikutuksia kulttuurillisesti ja maisemallisesti arvokkaisiin alueisiin tulisi mielestämme tarkastella tasavertaisesti ilmasto- ja luontoympäristövaikutusten kanssa.

Huomioiden YVA-selostuksessa esitetyt vaikutukset ja edellä esitetyt näkökulmat vaadimme Fingridiä tarkastelemaan hanketta uudelleen ja etsimään voimajohdolle reittivaihtoehdon, joka aiheuttaa YVA-selostuksessa tunnistettuja haittoja vähemmän negatiivisia vaikutuksia ympäristölle, maisemalle ja ihmisille. Tällainen vaihtoehto voisi olla Fingridin omien periaatteiden mukainen ratkaisu sijoittaa uusi voimajohto vanhojen Fingridin kantaverkkojen tilalle tai niiden rinnalle. Näin voimajohto sulautuisi osittain jo olemassa olevaan rakennettuun ympäristöön ja aiheuttaen mahdollisimman vähän muutoksia maisemakuvaan.

Ohkolassa xx.9.2024

Tuija Schmid
puheenjohtaja
Ohkolan Kyläyhdistys ry

Elina Vuori
hallituksen jäsen
Ohkolan Kyläyhdistys ry

LÄHTEET

Ahola, Teija 2007: Mäntsälä, Ohkolan osayleiskaava, Rakennusinventointi ja kulttuuriympäristöselvitys. Raportti (32 sivua).

Ahola, Teija 2022: Mäntsälän kulttuuriympäristöselvitys – Mäntsälän yleiskaava 2050. Viitattu 7.8.2024.
https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/mantsalan_kulttuuriymparistoselvitys_2022.pdf

Ahola, Teija 2022: Mäntsälän rakennettu kulttuuriympäristö. Rakennusinventoinnin tilanne 2021. Viitattu 7.8.2024.

https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/mantsalan_kulttuuriymparistoselvitys_kartat_1-4.pdf

Ahola, Teija 2022: Mäntsälän rakennettu kulttuuriympäristö. Kulttuuriympäristön historiallinen luonne. Viitattu 7.8.2024.

https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/mantsalan_kulttuuriymparistoselvitys_kartat_5-7.pdf

Ahola, Teija 2022: Mäntsälän rakennettu kulttuuriympäristö. Kunnan kylät 2020 ja kulttuuriympäristön painopistealueet. Viitattu 7.8.2024.

https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/mantsalan_kulttuuriymparistoselvitys_kartat_8-9.pdf

Ahola, Teija 2022: Mäntsälän kulttuuriympäristö. Tunnetut muinaisjännökset, tilanne 2020. Viitattu 7.8.2024.

https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/mantsalan_kulttuuriymparistoselvitys_kartta_10.pdf

Helsingin Seudun Liikenne HSL 2019: Helsingin seudun maankäyttö, asuminen ja liikenne. MAL 2019 suunnitelma. Viitattu 7.8.2024.

https://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/Hsyk/Hsyk_280319/mal_2019_suunnitelmaraportti.pdf

Korkeimman oikeuden ratkaisu 1999: Lunastuslaki - Lunastuskorvaus - Maisemahaitta. KKO:1999:61. Viitattu 7.8.2024.

[https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19990061?offset=15101&perpage=100&sort=relevance&years\[\]=1990-1999&searchSrc=1&advancedSearchKey=156631](https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/19990061?offset=15101&perpage=100&sort=relevance&years[]=1990-1999&searchSrc=1&advancedSearchKey=156631)

Maanmittauslaitos: Immissiohaittojen arviointi ja korvaaminen. Viitattu 7.8.2024.

<https://ak.maanmittauslaitos.fi/2023/immissiohaitat/immissiohaittojen-arviointi-ja-korvaaminen#4.3.%20Terveysvaikutukset>

Mäntsälän kunta 2021. Mäntsälän yleiskaavan 2050 selostus. Viitattu 7.8.2024.

https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/yleiskaava2050_kehityskuvat_selostus.pdf

Papinsaari, Heini 2014: Aalto-yliopisto, Voimalinjan vaikutus haja-asutusalueilla olevien asuin- ja lomatoimittien hintoihin. Viitattu 7.8.2024.

<https://aaltodoc.aalto.fi/items/322e825a-9cce-40d2-b0d1-4be5c1d572e1>

Sitowise Oy 2019: Maisemaselvitys, Mäntsälän yleiskaava 2050. Viitattu 7.8.2024.

https://www.mantsala.fi/app/uploads/sites/2/2022/03/maisemaselvitys_sitowise_2019.pdf

Säteilyturvakeskus: Voimajohtojen magneettikentän pitkäaikaisvaikutuksista ei ole varmuutta. Viitattu 7.8.2024.

<https://stuk.fi/sahkoverkot-ja-voimajohdot>

Uudenmaan liitto 2022: Missä maat on mainiommat – Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Viitattu 7.8.2024.

<https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/05/Missa-maat-on-mainiommat.pdf>

Uudenmaan liitto 2023: Uusimaa 2050 -maakuntakaava, Helsingin seudun vaihemaakuntakaavan kartta. Viitattu 7.8.2024.

<https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/01/Helsingin-seudun-vaihemaakuntakaava-kartta-13.3.2023-1.pdf>

Uudenmaan liitto 2023: Uusimaa-kaava 2050, selostus 2020. Viitattu 7.8.2024.

<https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/01/Selostus.-Uusimaa-kaava-2050.pdf>

World Health Organisation 2005: Environmental Health Criteria monograph. Extremely low frequency fields. Viitattu 7.8.2024.

<https://www.green-elmf-cables.com/wp-content/uploads/2011/10/who-environmental-health-criteria.pdf>

World Health Organisation, International Agency for Research on Cancer 2011: IARC classifies radiofrequency electromagnetic fields as possibly carcinogenic to humans. Viitattu 7.8.2024.

https://www.iarc.who.int/wp-content/uploads/2018/07/pr208_E.pdf